

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: HE 50/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ETENE kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

ETENE on aiemmassa, 5.9.2023 julkaistussa oma-aloitteisessa kannanotossaan¹ tuonut esiin useita eettisiä näkökohtia ja hoidon saamiseen liittyviä huolia, jotka koskevat ilman oleskeluoikeutta Suomessa olevia henkilöitä. Nyt käsittelyssä olevan esitysluonnoksen perusteella voidaan todeta, että kaikilta osin ETENEn tuolloin esiin nostamat huolet eivät liity tähän esitykseen.

ETENE pitää myönteisenä erityisesti sitä, että esityksessä turvataan lapsille oikeus terveyspalveluihin samassa laajuudessa kuin hyvinvointialueen asukkaille. Tämä on perusoikeuksien toteutumisen kannalta ratkaisevan tärkeää. Positiivista on myös se, että raskauteen liittyvät palvelut turvataan naisille ja että alaikäisenä aloitettu hoito voidaan saattaa loppuun täysi-ikänsä saavuttamisen jälkeenkin. Nämä ratkaisut vastaavat haavoittuvien ryhmien suojaan liittyviin keskeisiin eettisiin velvoitteisiin.

Samalla esityksessä on kysymyksiä, jotka on esitetty ETENEn kannanotossa ja jotka ETENE haluaa tässä lausunnossa nostaa esiin.

Kiireettömän hoidon rajaaminen

ETENE näkee merkittävän riskin siinä, että oikeus välttämättömään kiireettömään hoitoon on esityksessä rajattu hyvin kapeasti. Näin ollen on vaarana, että henkilöt hakeutuvat hoitoon vasta kriisitilanteessa, jolloin hoidon tarve on jo vakava ja usein vaikeammin hallittavissa.

Tällainen viivästynyt hoitoon hakeutuminen voi pitkällä aikavälillä kasvattaa kustannuksia sekä palvelujärjestelmälle että yhteiskunnalle laajemmin, sillä kriisi- ja päivystyspalvelut ovat huomattavasti raskaampia ja kalliimpia kuin oikea-aikainen hoito. ETENEn näkemyksen mukaan oikeuden rajaaminen liian tiukasti ei siten ole perusteltua myöskään taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Hoidon jatkuvuus aikuisilla

¹ [ETENE kannanotto ilman+oleskeluoikeutta+Suomessa+olevien+henkilöiden+hoito 2023_09_05.pdf](#)

ETENE korostaa, että vaikka esityksen mukaan alaikäisenä aloitetun hoidon saattaminen päätökseen turvataan, aikuisten osalta vastaavaa turvaa ei ole kirjattu. Hoidon jääminen kesken voi johtaa paitsi terveyden heikkenemiseen ja sairauden pahenemiseen myös tilanteisiin, joissa aiemmin aloitettu hoito jää hyödyntämättä. Tällainen katkos saattaa lisätä tarpeetonta kärsimystä ja altistaa akuutin hoidon tarpeelle, mikä kuormittaa sekä potilasta että terveydenhuoltoa. ETENEn näkemyksen mukaan on välttämätöntä varmistaa, että myös aikuisten kohdalla aloitettu hoito voidaan saattaa asianmukaisesti päätökseen.

Ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus

ETENE muistuttaa, että Suomen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteet ulottuvat myös ilman oleskeluoikeutta oleviin henkilöihin. Perustuslain 19 §:n mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon ja 6 §:n syrjinnän kieltö rajaavat sitä, kuinka pitkälle palveluja voidaan supistaa. On tärkeää varmistaa, ettei toimeenpano johda perus- ja ihmisoikeuksien kaventumiseen.

Ammattilaisten asema ja eettinen kuorma

ETENE pitää tärkeänä nostaa esiin myös ammattilaisten asema. Esityksen mukainen sääntely jättää laajan tulkintavastuun yksittäisille lääkäreille ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Tämä lisää eettistä kuormitusta, voi johtaa epäyhtenäisiin käytäntöihin eri alueilla ja asettaa ammattilaiset vaikeisiin tilanteisiin. Esitysluonnoksessa todetaan, että epäselvissä tilanteissa arvio kiireellisen ja välttämättömän hoidon tarpeesta on tehtävä potilaan eduksi. Tämä periaate on tärkeä potilasturvallisuuden kannalta, mutta samalla se siirtää huomattavan vastuun yksittäisille ammattilaisille ja voi lisätä heidän eettistä kuormaansa.

ETENE viittaa kannanottoon 5.9.2023 ja toistaa, että hoitohenkilökunnan ammattietiikan kannalta välttämättömän hoidon kieltäminen tilanteessa, jossa hoidon tarve todetaan, on kestävä. Terveydenhuollon ammattilaisten tehtäviin ei tule kuulua maassa oleskelun syyn arviointi. Kiireellisten ja välttämättömien palvelujen tarpeen tulee perustua lääketieteelliseen arvioon. ETENE korostaa, että terveydenhuollon järjestämistä koskevan lainsäädännön tulee olla yhteensopivaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattieettisten velvollisuuksien kanssa. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä ei tule saattaa tilanteeseen, jossa heillä ei ole ammattietiikkansa vaatimalla tavalla mahdollisuutta hoitaa potilaita kliinisen arvion perusteella.

ETENE huomauttaa lopuksi, että asiaa koskevassa keskustelussa on syytä erottaa kaksi asiaa toisistaan. Mahdollinen tarve puuttua tilanteisiin, jotka johtavat oleskeluun Suomessa ilman oleskeluoikeutta on eri asia, kuin tällaisessa tilanteessa Suomessa jo oleskelevien ihmisten oikeus saada tarvitsemaansa hoitoa. Jokaisen henkilön jakamaton ihmisarvo edellyttää, ettei yhdenkään henkilön konkreettista kärsimystä tai terveyteen kohdistuvaa uhkaa jätetä hoitamatta sellaisista syistä, jotka eivät liity hänen hoidontarpeeseensa.